

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Uitbreiding zandwinning Poelkampen te Borger-Odoorn

Advies reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

31 oktober 2024 / projectnummer: 3837

1 Advies voor de inhoud van het MER

Vos Zand en Grind B.V. wil de huidige zandwinning Poelkampen (fase I en II) in Ellertshaar uitbreiden met fase III. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Drenthe heeft, mede namens de gemeente Borger-Odoorn, de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: 'de Commissie') gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

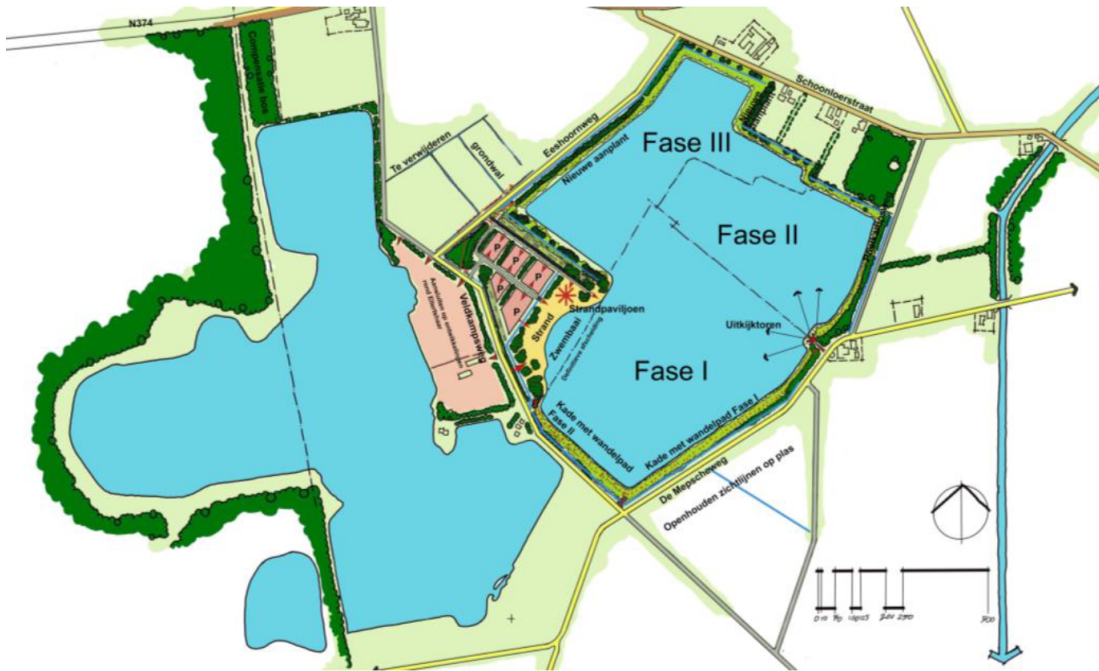
De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de uitbreiding van zandwinning Poelkampen, het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Alternatieven:** Onderzoek alternatieven die aansluiten bij de doelen van het project. Onderzoek in ieder geval naast het voorgestelde basisalternatief een alternatief met diepe zandwinning én een alternatief vanuit natuurontwikkeling.
- **Watersysteem:** Geef een duidelijk overzicht van (de werking van) het watersysteem waarbinnen de zandwinning zal plaatsvinden. Beschrijf vanuit deze systeemwerking de effecten van het voornemen op het watersysteem.
- **Twee referentiesituaties:** Vergelijk de milieugevolgen met de (referentie)situatie waarin de huidige zandwinning stopt (zoals verplicht is volgens de huidige vergunningen) én met de huidige, feitelijke situatie.
- **Milieugevolgen en bijdrage aan de doelen:** Beschrijf de positieve en negatieve effecten van de alternatieven. Doe dit voor zowel de uitvoeringsfase én de eindfase (na oplevering van het gebied). Gebruik hiervoor een beoordelingskader met daarin zoveel mogelijk kwantitatieve toetsingscriteria. Beoordeel per alternatief in hoeverre de doelen van het project worden bereikt.
- **Samenvatting:** Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD)¹. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

---

¹ Vos Zand en Grind B.V. Juni 2024. *Notitie reikwijdte en detailniveau: Uitbreiding en verdieping zandwinning Poelkampen fase III.*

Figuur 1: Ligging bestaande zandwinning (fase I en II), toekomstige uitbreiding (fase III) en voorgestelde eindafwerking (bron: NRD).

Aanleiding MER

Vos Zand en Grind B.V. wil de bestaande zandwinning Poelkampen (fase I en II) in Ellertshaar uitbreiden met fase III. Het voornemen heeft betrekking op een oppervlakte van 27,5 ha, bestaande uit 24 ha voor de uitbreiding van de zandwinning en 3,5 ha voor compensatie van de te vellen bomen. De hoeveelheid zand die bij het uitvoeringsalternatief diepe winning vrijkomt is circa 12.000.000 m³.

Om de zandwinning mogelijk te maken is een omgevingsvergunning voor een ontgrondingsactiviteit en wijziging van het omgevingsplan van de gemeente Borger-Odoorn nodig. Voor de omgevingsvergunning is Gedeputeerde Staten van Drenthe het bevoegd gezag, en voor de wijziging van het omgevingsplan is de gemeenteraad van Borger-Odoorn het bevoegd gezag. Er is een project-MER nodig vanwege de omvang van de ontgraving (categorie B1 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit). Voor de wijziging van het omgevingsplan is een plan-MER nodig. Daarom wordt een gecombineerd plan- en project-MER opgesteld. Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe zijn het coördinerend bevoegd gezag voor de mer-procedure.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe en de gemeenteraad van Borger-Odoorn – besluit over de uitbreiding van de zandwinning Poelkampen fase III in Ellertshaar.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3837 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Doelen, beleidskader en besluiten

2.1 Concrete en toetsbare doelen

In de NRD staat dat het doel is om met de uitbreiding van de ontgroning zand te winnen. Onderbouw vanuit de van toepassing zijnde beleidskaders (zie paragraaf 2.2 van dit advies) of dit het enige doel is en in hoeverre er (bijvoorbeeld vanuit het Natuur Netwerk Nederland) aanvullende doelen of opgaven gelden in of rond dit gebied, waaraan het project een bijdrage kan leveren. Provincie Drenthe verbindt in ieder geval voorwaarden aan ontgroningen, waaronder multifunctionaliteit en ruimtelijke kwaliteit (zie ook paragraaf 2.2).

De in de NRD opgenomen planbeschrijving is summier en moet in het MER duidelijker beschreven worden. Benoem in ieder geval de oppervlaktes, bruto en netto volumes en fasering van de zandwinning. Ook adviseert de Commissie om herinrichtingsdoelen concreet en toetsbaar uit te werken. Kwantificeer daarin in ieder geval de bijdrage die het project beoogt te leveren aan recreatie (voorzieningen, beeldkwaliteit, ontsluiting) en natuur (behoud, verbinden, waterleven). Alleen met een concreet en toetsbaar doel kunnen onderscheidende alternatieven en varianten worden ontwikkeld en kunnen deze worden getoetst aan de mate waarin het gestelde doel wordt bereikt.

2.2 Beleidskader

De NRD gaat niet in op het beleidskader en de van toepassing zijnde wetgeving. Voor het MER is een beschrijving hiervan evenwel essentieel, omdat hier randvoorwaarden uit kunnen voortvloeien voor het project, onder andere vanwege natuur, bodem, archeologie en landschap. Neem daarom in het MER een overzicht op van de beleidskaders en wetgeving die (mogelijk) van toepassing zijn. Ga hierbij in ieder geval in op de Vogel- en Habitatrictlijn, Kader Richtlijn Water, UNESCO Geopark de Hondsrug en het provinciale ontgroningenbeleid² dat de basis moet vormen voor het voornemen.

Maak bij de beschrijving de kaders op Europees, nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau inzichtelijk. Besteed ook aandacht aan de beleidskaders die gesteld worden vanuit de diverse te raadplegen instanties zoals genoemd in de NRD. Geef aan welke randvoorwaarden voortkomen uit de wetgeving en het beleidskader. Ga vervolgens in op de vraag of het project kan voldoen aan deze randvoorwaarden.

2.3 Te nemen besluit(en)

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor het besluit over een omgevingsvergunning voor een ontgrondingsactiviteit en wijziging van het omgevingsplan van de gemeente Borger-Odoorn. Daarnaast zullen andere besluiten genomen worden voor

---

² Het provinciale ontgrondingsbeleid is opgenomen in de Omgevingsvisie Drenthe (<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/bouwen-wonen/omgevingsvisie/>) en de Omgevingsverordening provincie Drenthe ([Omgevingsverordening Drenthe 2023 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)).

de realisatie van het voornemen (zoals een vergunning voor een milieubelastende activiteit minerale producten industrie). In de NRD zijn deze besluiten niet opgenomen. De Commissie adviseert in het MER de te nemen besluiten eenduidig en compleet op te nemen en daarbij aan te geven wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Voornemen

Het doel is om met de uitbreiding van de ontgroning zand te winnen.

Beschrijf de wijze van zandwinning en verwerking. Ga in op de minimaal benodigde, beoogde en maximale duur van de exploitatie en de daaraan gekoppelde oplevering.

Beschrijf in het MER de situatie na oplevering (dus na voltooiing van de zandwinning). Geef aan of geanticipeerd wordt op een eventuele verdere uitbreiding in de toekomst. Beschrijf in dat geval hoe daarmee rekening wordt gehouden in het ontwerp van de herinrichting. Als dit niet het geval is, beschrijf dan wat er na voltooiing gebeurt met de aanwezige installatie(s), het productiegebied, de zandscheidingslocatie en ander aan de winning gekoppelde activiteiten in de omgeving.

3.2 Alternatieven

In de NRD is een basisalternatief beschreven voor uitbreiding van de 30 meter diepe zandwinning met 24 ha. In paragraaf 2.4 van de NRD staan de alternatieven en varianten beschreven die worden onderzocht om tot een voorkeursalternatief te komen. Daarbij is geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen alternatief en variant. Het gaat om de volgende alternatieven:

1. Diepte van de zandwinning.
2. Bovenwatertaluds natuurlijk inrichten.
3. Bomenrijen compensatie anders inrichten.
4. Eindinrichting ophoogzanddepot een natuurlijke functie geven.

De Commissie beschouwt alleen 'Diepte van de zandwinning' als uitgangspunt voor een volwaardig alternatief. Zij ziet bovenstaande punten 2, 3 en 4 als losstaande planvoorstellen die als bouwsteen kunnen fungeren, bij voorkeur binnen een nader uit te werken 'natuuralternatief' (zie hieronder).

Alternatief diepe zandwinning

In de NRD is het alternatief 'Diepte van de zandwinning' opgenomen, waarbij een verdieping van de zandwinning tot 75 meter onder maaiveld (60 meter onder NAP) wordt beschreven. Onduidelijk is of dit alleen voor fase III geldt of ook voor fase I en II. De Commissie adviseert duidelijk de beoogde verdieping voor zowel fase I en II als de uitbreiding (fase III) als afzonderlijk alternatief te beschrijven.

Alternatief optimale natuurontwikkeling

Het provinciale beleid stelt randvoorwaarden voor ontgrondingen én richt zich ook op het behalen van natuurdoelen. De Commissie adviseert daarom om een volwaardig natuuralternatief uit te werken vanuit optimale natuurontwikkeling in de eindsituatie. Ga in dit alternatief in op:

- de in de NRD benoemde planvoorstellen (bovenwateraluds natuurlijk inrichten, bomenrijen compensatie anders inrichten);
- andere opties om de ecologische waarde en het functioneren van de wateren zelf te verhogen. Denk bijvoorbeeld aan meer ondiep water, brede moerasoever, windluwtes op water door randbeplanting en zonering van recreatie;
- het versterken van de landnatuur. Denk bijvoorbeeld aan robuuste ecologische netwerken, moeras, veen en/of bosontwikkeling ter plekke van het ophoogzanddepot, de bedrijfslocatie en omliggende agrarische percelen, of optimaliseren waterpeilbeheer van plassen en kwel sloten³.

3.3 Voorkeursalternatief

Presenteer in het MER het eindresultaat dat de voorkeur heeft (het voorkeursalternatief) en waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd. Beschrijf de (milieu)afwegingen en de optimalisaties die daarbij zijn gemaakt, inclusief eventuele mitigerende maatregelen. Vergelijk de milieueffecten met die van de onderzochte alternatieven/varianten én de referentiesituatie. Deze informatie is van belang voor besluitvormers, belanghebbenden en omwonenden.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Referentie

Op dit moment vinden al zandwinningsactiviteiten in het plangebied plaats. Tijdens het locatiebezoek⁴ werd duidelijk dat het de bedoeling is dat de uitbreiding Fase III naadloos volgt op die van Fase I en II. In die zin is het relevant om te beschrijven of Fase III de effecten doen toenemen of afnemen. Formeel dienen in een MER de effecten besproken te worden ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De autonome ontwikkeling is dat de zandwinning na afronding van Fase I en II stopt en het terrein conform de nu vergunde opleveringsverplichtingen wordt ingericht. Het verlenen van een vergunning voor Fase III grijpt in op deze situatie.

De Commissie adviseert daarom om de milieueffecten te beschrijven ten opzichte van de huidige feitelijke situatie en de boven beschreven autonome ontwikkeling. Dat leidt ertoe dat er in de uitwerking twee referentiesituaties gehanteerd worden.

---

³ Op de NRD is één zienswijze ingediend op 26 september 2024. Hierin wordt verzocht het peil in de omliggende kwel slot omhoog te brengen, waardoor een positief effect op de omliggende natuur kan ontstaan.

⁴ Op 18 september 2024 heeft de Commissie het plangebied bezocht en heeft zij een toelichting op het voornemen gekregen van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer.

Ga bij de beschrijving van de autonome ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover al is besloten. Besteed daarbij ook aandacht aan activiteiten die aan de zandwinning gekoppeld zijn. Ook in de situatie dat de initiatiefnemer formeel geen zeggenschap heeft over deze activiteiten, komt het de beoordeling van effecten ten goede als een meest waarschijnlijk scenario voor die andere activiteiten op zijn minst genoemd wordt.

Houd bij de referentiesituatie ook rekening met de gevolgen van klimaatverandering. Neem zo nodig in het MER een gevoeligheidsanalyse op en overweeg het gebruik van de KNMI-klimaatscenario's hiervoor.

4.2 Beoordelingskader en effectbepaling

Het beoordelingskader legt vast welke milieuaspecten in het MER worden opgenomen en welke criteria en indicatoren toegepast worden. Door de initiatiefnemer zijn al meerdere effectstudies uitgevoerd. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn niet opgenomen in de NRD. De Commissie adviseert het beoordelingskader aan te scherpen met de inzichten uit deze onderzoeken.

Het beoordelingskader is een belangrijk hulpmiddel om tot weloverwogen en navolgbare keuzes te komen. Maak onderscheid tussen de (bredere) milieueffecten en de mate waarin de doelen worden gehaald. Beschrijf in het MER voor elk van de milieuaspecten de toe te passen criteria en indicatoren. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria op een vergelijkbaar detailniveau. Ga daarnaast in op de fasering van de ontgronding en gebiedsontwikkeling en de (tijdelijke) effecten die daaraan verbonden zijn.

Onderbouw de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven/varianten. Maak gebruik van projectspecifieke en openbaar beschikbare data.

Benoem – per aspect – welke realistische en zinvolle maatregelen kunnen worden getroffen om nadelige effecten te beperken of te voorkomen. Benoem ook maatregelen om positieve effecten verder te versterken.

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie(s) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is om te laten zien in hoeverre de alternatieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd (het doelbereik). Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

4.3 Bodem en water

Bodem

Beschrijf de bodemkundige en geologische opbouw van het gebied. Onderzoek in het MER of het hydrologisch en geotechnisch verantwoord is om zand te winnen. Ga daarbij nadrukkelijk in op de stabiliteit van de onderwatertaluds. Geef aan hoe deze opbouw verandert door de ontgroning. Beschrijf in een grondbalans de hoeveelheden en de te verwachten kwaliteit van de vrijkomende grondstromen. Ga daarbij in op de milieukundige kwaliteit en de kwaliteit als bouwgrondstof. Maak onderscheid tussen vermarktbaar en niet-vermarktbaar grond.

Watersysteem (grond- en oppervlaktewater)

Het is essentieel om de werking van het hydrologische (water)systeem in de huidige situatie te beschrijven. Beschrijf het regionale stromingsbeeld in combinatie met de bodemopbouw en de positie van de winlocatie in regionale geologie. Beschrijf de gevolgen van de uitbreiding van de ontgroning voor het grond- en oppervlaktewatersysteem. Doe dit zowel voor in de plas zelf (peilfluctuaties) als voor uitstraling naar de omgeving.⁵ Geef in het geval van negatieve effecten aan of mitigatie nodig en/of mogelijk is.

Breng in beeld wat de verwachte waterdiepte en waterkwaliteit van de toekomstige plassen is. Geef aan of eventuele veranderingen in het grond- en oppervlaktewatersysteem optreden die van invloed kunnen zijn op de gebruiksfuncties in de bredere omgeving van het plangebied. De Commissie benadrukt dat het denkbaar is dat andere functies grenzen stellen aan de fluctuatievrijheid van het waterpeil, bijvoorbeeld vanuit natuurbeheer of landbouw. Als er aanpassingen nodig zijn aan het oppervlaktewatersysteem, moeten ook deze beschreven worden, evenals de invloed daarvan op de omgeving.

Maak gebruik van een hydrologisch model, vooral voor de kwantificering van (veranderende) waterstanden en fluxen (gekwantificeerde stromen). Onderbouw waarom het te gebruiken model een goede weergave van de werkelijkheid is, onder meer door berekende grondwaterstanden en stijghoogten te vergelijken met gemeten waarden. Betrek hierbij de monitoringsresultaten die bij de exploitatie van Fase I en II zijn verkregen. Geef aan in welke mate het destijds verwachte effect is opgetreden én wat er daarna over de hydrologische situatie geleerd is. Geef aan hoe dat in het model verwerkt is.

Stel een waterbalans op. Geef aan of, en waar, kwelstromen te verwachten zijn. Geef ook aan wat de invloed is op verdamping. Ga met behulp van een waterbalans na welke mogelijkheden er in het gebied zijn voor waterberging. Beschrijf in hoeverre waterafvoer (tijdens hoog water) en waterberging kunnen samengaan. Ga ook na of het veranderende stromingspatroon kansen biedt voor natuurontwikkeling, bijvoorbeeld als er op specifieke locaties kwelgebieden ontstaan die hoogwaardige natuur mogelijk maken.

---

⁵ Toon voor het voorkeursalternatief aan dat de waterkwaliteit van omliggende KRW-waterlichamen niet verslechtert, ook niet tijdelijk, en dat het behalen van de KRW-doelen in 2027 niet in gevaar wordt gebracht. Betrek daarbij ook de (cumulatieve) effecten van andere plannen of projecten.

Behandel het effect van aangebrachte en aan te brengen overlopen. Geef aan in hoeverre die grondwaterstanden en fluxen beïnvloeden. Beschrijf in welke mate die leiden tot een netto-afvoerflux uit de plas die in eerdere berekeningen nog niet aan de orde was.

Waterkwaliteit

Neem de resultaten op van tot dusver uitgevoerde waterkwaliteitsbepalingen. Vergelijk deze met de normeringen voor oppervlaktewaterlichamen zoals deze opgenomen zijn in de regelgeving rond de Kaderrichtlijn Water (KRW), tenzij er expliciet voor gekozen is het plaswater als onderdeel van een grondwaterlichaam te beschouwen. Zoom in op de parameters die in dit verband normoverschrijdend (boven de norm) zijn. Neem hierin ook de ecologische parameters uit de KRW mee. Maak een inschatting in hoeverre dit invloed heeft op de zesjaarlijkse beoordelingen of een goede toestand behaald wordt (2027, 2033 en later).

Beschouw vanuit de huidige, gemeten situatie de voorgenomen activiteiten en schat in op welke wijze de parameters beïnvloed kunnen worden. Schat in of dit tijdelijke effecten zijn of permanente. Ga ook na in hoeverre deze effecten de waterkwaliteit in de omgeving beïnvloeden. Breng de invloed van het retourwater op de waterkwaliteit van de zandplassen in beeld (troebelheid/doorzicht, primaire productie/waterplanten en bodemopbouw/detritus⁶). Beschrijf het effect van de voorgenomen aanpassingen (zandscheiding, routing retourwater) op de waterkwaliteit van de zandplassen.

4.4 Natuur

Om een goede basis voor de informatie voor natuur in het MER op te kunnen nemen, adviseert de Commissie om een globale omgevingsanalyse van het studiegebied te maken. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Analyseer de landschapsecologische positie (ligging, maatvoering) van de Poelkampen en uitbreidingslocatie op de Hondsrug en in het omringende landschap (straal meer dan 15 km). Dit geeft een algemeen beeld van de (beschermde en niet juridisch beschermde) natuurwaarden in het gebied, de verschillende leefgebieden en de aanwezige soortgroepen in het studiegebied.

Effecten op natuur

Maak een analyse van:

- de mate waarin het voornemen bijdraagt aan de nog te realiseren natuurdoelstellingen en natuurbeleidsopgaven in de ruimere omgeving. Ga hierbij expliciet in op eventuele negatieve en positieve beïnvloedingen van het Natura 2000-gebied Elperstroomgebied. Doe dit voor grondwaterstanden én voor fluxen (toestroom en kwel);
- de mate waarin het project de lokale landschapsecologische potenties voor natuurontwikkeling in het studiegebied benut;
- de kans op een succesvolle ontwikkeling van de beoogde natuurwaarden in het projectgebied. Doe dit voor in het water en op de oevers en aangrenzende gronden. Ga in op de effecten van de voorgenomen activiteit op populaties van de al (periodiek) aanwezige beschermde dier- en plantensoorten in het studiegebied.

---

⁶ Detritus is organisch afval.

Beschermde gebieden

Beschrijf de mogelijke invloed van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, vooral het Natura 2000-gebied Elperstroomgebied en het Natuurnetwerk Drenthe. Maak daarbij onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het project niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben voor een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking) die in het MER moeten worden beschreven. Ga bij negatieve effecten in op mitigerende maatregelen. Maak daarbij onder andere gebruik van de informatie uit de recente Natuurdoelanalyses⁷ (NDA's) en eerder uitgevoerde studies in het gebied.

Beschrijf de eventuele (tijdelijke) toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden die daardoor beïnvloed kunnen worden. Ga in op de mogelijkheden om die toename (per saldo) te voorkomen. Soms kan op grond van objectieve gegevens niet worden uitgesloten dat het voornemen, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Dan moet een Passende beoordeling opgesteld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Als een Passende beoordeling nodig is dan adviseert de Commissie om deze in het MER op te nemen, zodat alle relevante informatie bij elkaar staat. In de Passende beoordeling mogen mitigerende maatregelen worden meegenomen.

Geef in het MER ook aan of gronden uit het Natuurnetwerk Drenthe verdwijnen (en gecompenseerd of toegevoegd moeten worden). Ook kan kwaliteitsverlies van delen van het Natuurnetwerk Drenthe optreden door factoren als geluid, barrièrewerking en veranderingen in het grondwatersysteem. Bij eventuele aantasting moeten in het MER de instructieregels worden doorlopen, zoals beschreven in de Omgevingsverordening Drenthe.

4.5 Landschap, cultureel erfgoed en archeologie

Landschap

Zandwinning is een onomkeerbare ingreep, met een permanente impact op de ruimtelijke ontwikkeling in de omgeving. Beschrijf in het MER de effecten van de zandwinning op de toekomstige ontwikkelingen van het landgebruik in het studiegebied. Analyseer daartoe welke ontwikkelingen in de toekomst gestimuleerd dan wel belemmerd kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan de transitie in de landbouw, de ontwikkeling van verblijfsrecreatie in de omgeving, kansen voor drinkwaterwinning, energiewinning, optimalisatie van het regionale waterbeheer (berging) en de successie van beplanting en natuur. Beschrijf daarbij in retrospectief de al opgetreden effecten die de al uitgevoerde zandwinningen hebben gehad op aspecten als de recreatiewoningen, de werkgelegenheid, het agrarisch landgebruik, de woonkwaliteit, de verkeersstromen en het waterbeheer.

Beschrijf in het MER de effecten van de zandwinning op in het landschap van het projectgebied. De Commissie adviseert om deze effecten uit te drukken in veranderingen in mogelijkheden voor het gebruik en beleving van het landschap. Te denken valt aan activiteiten als wandelen, sporten, zwemmen, natuuronderzoek, landschapsbeheer plukken, ervaren van stilte, weidsheid of geborgenheid. Beoordeel in welke mate en onder welke

---

⁷ De Natuurdoelanalyses zijn te vinden op de [website van de provincie Drenthe](#).

voorwaarden de alternatieven deze ruimtelijke waarden daadwerkelijk en blijvend mogelijk maken.

Besteed in deze analyse aandacht aan het effect van de schaalvergroting van het waterlichaam. Ga daarbij in op de verhouding tussen de grotere ruimtelijke schaal van de toekomstige zandplassen en de ruimtelijke schaal van het lokale en omringende landschap. Beschrijf het (indirecte) effect van de uitbreidingen op de wind en de golfwerking op de gebruikswaarde en de aanwas dan wel afslag van recreatie- en natuuroevers. Geef aan wat de schaalvergroting betekent voor de ontsluiting (bereikbaarheid) en verblijfsduur (rondje plas).

Cultureel erfgoed

Het plangebied is onderdeel van het Drentse esdorpenlandschap. In de NRD staat dat enkele elementen nog aanwezig zijn die herinneren aan het oorspronkelijke esdorpenlandschap. Zo is nog veel van het oorspronkelijke kavelpatroon herkenbaar, aldus de NRD. Geef aan welke elementen van dit cultuurlandschap aanwezig zijn en wat de effecten van de zandwinning zijn op deze elementen.

In de NRD staat ook dat bomenrijen gerooid (verwijderd) moeten worden. Geef aan of dit om historische bomenrijen gaat (zoals historische houtwallen) en wat de (cultuur)waarde is van dit (mogelijk) groen erfgoed. Beschrijf wat de effecten zijn hierop.

De Commissie adviseert ook de effecten op het karakter van het (cultuur)landschap in beeld brengen.

Archeologische waarden

In de bodem kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Geef in het MER de archeologische verwachtingen op kaart aan. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Gebruik hiervoor in ieder geval het al uitgevoerde archeologisch onderzoek voor de huidige zandwinning voor zover relevant. Maak ook gebruik van de ervaringen met de huidige zandwinning. In de NRD staat dat de archeologische verwachtingswaarde hoog is in het plangebied. De Commissie adviseert om de Archeologische Monumentenzorg (AMZ)-cyclus⁸ te doorlopen om de aanwezigheid van archeologische resten te bepalen. Beschrijf het proces voor wanneer er daadwerkelijk iets wordt gevonden.

UNESCO Geopark de Hondsrug

Het plangebied ligt in UNESCO Geopark de Hondsrug.⁹ Dit betekent dat het geologisch erfgoed en landschap van internationale waarde is. Het beschermingsniveau van de bodem in dit gebied is daarom hoog.¹⁰ Aantasting van deze waarden kan leiden tot het verlies van de status van UNESCO Global Geopark. Beschrijf de effecten op het geologisch erfgoed en landschap (zie ook paragraaf 4.3 van dit advies) en geef aan wat de mogelijke consequenties zijn voor de UNESCO-status.

---

⁸ Voor meer informatie, zie [de beschrijving op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#).

⁹ Voor meer informatie, zie de [website van Geopark de Hondsrug](#).

¹⁰ Zie de Strategie Bodem en ondergrond van de provincie Drenthe uit 2021, te vinden via de [website van de provincie Drenthe](#).

4.6 Verkeer

De Commissie adviseert om bij het onderzoek naar de verkeerseffecten specifiek in te gaan op de effecten van het voortduren, en een eventuele toename, van zandtransport, werkverkeer én recreatieverkeer tijdens en na de oplevering. Geef aan binnen welke randvoorwaarden en uitgangspunten recreatie en toerisme worden gefaciliteerd in het plangebied. Ga in op beheersmaatregelen en de verwachte parkeersituatie. Bespreek hoe eigen (zand)transport en de toename in recreatieverkeer elkaar mogelijkwijs kunnen beïnvloeden qua verkeersveiligheid.

4.7 Monitoring

Met het oog op de voorgestane natuur- en landschapsontwikkeling in het plangebied adviseert de Commissie aan te geven hoe geformuleerde (natuur)doelen in de toekomst worden gerealiseerd, gemonitord en geborgd door beheer, onderhoud en inrichting.

Monitoring is relevant voor opgaven en doelen voor bijvoorbeeld leefbaarheid, duurzaamheid, recreatie en landschap en de effecten op het milieu. Geef in het MER aan op welke wijze en wanneer tijdens de verschillende fasen de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets. Geef aan wie verantwoordelijk is voor deze evaluatie en wanneer bijgestuurd wordt. Geef ook aan welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden. De Commissie adviseert waar mogelijk aan te sluiten bij bestaande monitoringsprogramma's en gebruik te maken van bestaande kennis.

5 Overige onderwerpen

5.1 Leemten in kennis en onzekerheden

Laat zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie is door gebrek aan gegevens. Maak duidelijk of er milieuaspecten zijn waarvoor de effectinschattingen erg onzeker zijn. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.2 Samenvatting en leesbaarheid

Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER en moet als zelfstandig document leesbaar zijn. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de doelen;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de ontgroning, de gebiedsontwikkeling en de onderzochte alternatieven, en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

Leesbaarheid

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Harry Boukes

Daan Jacobs MSc (secretaris)

ir. Jos Rademakers

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

drs. Frank Wijnants

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Omgevingsvergunning voor een ontgrondingsactiviteit en wijziging van het omgevingsplan van de gemeente Borger-Odoorn.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit Bijlage V van het Omgevingsbesluit onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om Categorie B1 "uitbreiding van een winning van delfstoffen". Een MER is mogelijk ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een gecombineerd plan- en project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe (coördinerend) en gemeenteraad Borger-Odoorn.

Initiatiefnemer besluit

Vos Zand en Grind B.V.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3837](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

